

SECUNDAIR ONDERWIJS

Onderwijsvorm: **TSO**

Graad: **tweede graad**

Jaar: **eerste en tweede leerjaar**

Studiegebied: **Fotografie**

FUNDAMENTEEL GEDEELTE

Optie(s): **Fotografie**

Vak(ken):

AV Kunstgeschiedenis

2 lt/w

Vakkencode: **CW-n**

Leerplannummer: **2002/073**
(vervangt 97146)

Nummer Inspectie: **2002/73//1/D/SG/1/II/ ID/**

INHOUD

Visie	2
Beginsituatie	2
Doelstellingen	3
Pedagogisch-didactische wenken en timing.....	9
Minimale materiële vereisten.....	17
Evaluatie	19
Bibliografie	22

VISIE

Het vak kunstgeschiedenis steunt op *conceptuele criteria*:

- 1 op synthetische wijze een samenhangend overzicht geven van de kunstproductie van de mens in **Europa met aandacht voor de kunstuitingen in de wereld buiten Europa**;
- 2 de kunstproductie relateren aan de historisch - maatschappelijke context waarbinnen die ontstond;
- 3 diverse kunstdomeinen bij de studie te betrekken;
- 4 de kunstgeschiedenis via capita selecta bestuderen;
- 5 via de studie van de kunstgeschiedenis het esthetisch gevoel en oordeel van de leerlingen ontwikkelen;
- 6 de stof presenteren op een wijze die ruimte schept voor het 'genieten van kunst';
- 7 bijdragen tot de vorming van enkele wezenlijke 'kunsthistorische attitudes'.

Op het methodologische vlak wordt geopteerd voor een sterke leerlingeninbreng voor de realisatie van de doelen van dit leerplan. Daartoe wordt een beroep gedaan op:

- 1 spreekopdrachten gebaseerd op individueel of groepsstudiewerk,
- 2 didactische uitstappen met ruime leerlingenparticipatie.

De bestudeerde capita worden gesitueerd in het raam van de grote periodes van de westerse geschiedenis, die de dieptestructuur vormen van het referentiekader, waarmee de leerlingen in de lessen geschiedenis van de eerste graad kennismaakten.

BEGINSITUATIE

1 De leerlingengroepen die aantreden in de studierichting fotografie van de tweede graad van het technisch onderwijs zullen niet of slechts zeer oppervlakkig kennis hebben gemaakt met het schoolvak kunstgeschiedenis. De leerlingen hebben eerder technische begaafdheden. Van leerlingen die 'fotografie' studeren, mag worden verwacht dat zij ook creatieve aspiraties hebben en belangstelling voor kunst en esthetica. Motivering voor de studie van het schoolvak kunstgeschiedenis kan derhalve worden verwacht.

2 De leerlingen beschikken over een algemene historische basiskennis.

In de eerste graad van het secundair onderwijs maakten ze kennis met de studie van 'Mijlpalen in de geschiedenis van mens en maatschappij' (historisch referentiekader in het raam van de grote periodes van de westerse geschiedenis) en bestudeerden ze historische maatschappijvormen vanaf het Neolithicum tot Byzantium.

In de tweede graad van het secundair onderwijs wordt die studie voortgezet vanaf de Germaanse Volksverhuizingen tot aan het Ancien Régime. Daarbij zullen ze vertrouwd zijn gemaakt met de categorieën historische tijd, historische ruimte en socialiteit, en een aantal historische termen en begrippen. Voor de studie van de kunst in de 19de en de 20ste eeuw bezitten de leerlingen derhalve nog geen uitgediepte algemeen historische basiskennis.

3 Het verdient aanbeveling bij de aanvang van het schooljaar de leerlingengroepen te screenen op hun kunsthistorische en historische kennis. Op die wijze kunnen desgevallend door remediëringpedagogie bepaalde problemen worden opgelost.

DOELSTELLINGEN

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

KENNIS

De leerlingen,

- 1 verwerven kennis over belangrijke kunstenaars, kunstwerken, kunststromingen,
- 2 bouwen geleidelijk een kunsthistorisch en kunstesthetisch vocabularium op.

VAARDIGHEDEN

De leerlingen,

- 3 kunnen kunstenaars, kunstwerken situeren in de grote periodes van de westerse beschaving,
- 4 kunnen verbanden aangeven tussen kunstuitingen en samenlevingen in verleden en heden,
- 5 kunnen kunstenaars en kunstwerken analyseren en evalueren.

ATTITUDES

De leerlingen,

- 6 tonen intellectuele belangstelling en openheid t.a.v. kunstenaars en kunstuitingen,
- 7 tonen bereidheid de financiële en materiële inspanningen die de samenleving levert op het vlak van kunst te waarderen.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

KENNIS

De leerlingen,

- 1 kennen in het kader van de grote periodes van de westerse geschiedenis belangrijke fases uit de kunstgeschiedenis,
- 2 hebben inzicht in de relatie van kunststromingen en historisch - maatschappelijke context,
- 3 hebben inzicht in de rol en betekenis van kunst in samenlevingen,
- 4 kennen uit verleden en heden kunstenaars en kunstwerken en kunststromingen uit diverse kunstdomeinen,
- 5 kennen de gehanteerde kunsthistorische en kunstesthetische termen uit diverse kunstdomeinen.

VAARDIGHEDEN

De leerlingen,

- 6 kunnen kunstenaars, kunstwerken, kunstrichtingen, kunstontwikkelingen, situeren in tijd en ruimte,
- 7 kunnen een analyse maken van inhoudelijke en esthetische elementen van kunstwerken,
- 8 kunnen een persoonlijke evaluatie formuleren over kunstwerken,
- 9 kunnen rapporteren over kunstenaars, aspecten van kunstwerken, kunststromingen schriftelijk of mondeling, met gebruik van audiovisuele media (dia/video/DVD/Cd-rom/PP-presentatie,...),
- 10 kunnen kunstmusea gebruiken als bron van informatie en/ of bron van esthetisch beleven.

ATTITUDES*De leerlingen,*

- 11 tonen belangstelling voor kunstuitingen in heden en verleden,
- 12 zijn bereid vooroordelen en stereotypen i.v.m. kunstenaars en kunstuitingen ter discussie te stellen,
- 13 tonen belangstelling voor actuele kunstmanifestaties,
- 14 brengen waardering op voor de bescherming en de conservatie van kunstpatrimonium in eigen land en wereldwijd.

LEERINHOUDEN*Het aantal lestijden is indicatie maar aanbevolen.***EERSTE LEERJAAR /TWEEDE LEERJAAR (80 lestijden)****DEEL I: CAPITA SELECTA UIT DE KUNSTGESCHIEDENIS (60)****8 Kunstzinnige prehistorische mensen (3)**

Grottschilderkunst: Altamira, Lascaux,...(1)

Prehistorische bouwkunst: Stonehenge,... (2)

9 Kunst uit beschavingen van Oude Nabije Oosten (3)

Mens en godheid in de kunstproductie van Mesopotamische beschavingen (1)

Egyptische kunst: een spiegel van leven en dood (2)

10 De Griekse beschaving in de 5de eeuw v. C. (6)

Griekse mensen en goden: in beeldhouwkunst en ceramiek (2)

De Griekse tempel (2)

Het Griekse toneel (2)

11 De Bloei van de Romeinse beschaving(1ste eeuw v. C.-1ste eeuw na C.) (6)

Romeinse civiele bouwkunst (2)

Het Romeins gebeeldhouwd portret (2)

Romeinse mozaïek en schilderkunst (2)

12 Religieuze kunst in de Middeleeuwen (6)

De Romaanse kerk (2)

De Gotische kathedraal: een 'Gesamtkunstwerk' (2)

Schilderkunst: van miniatuur tot paneelschilderkunst in onze gewesten (2)

13 Nieuwe Tijden kondigen zich aan in de 16de eeuw (6)

Renaissancekunst in Italië (2)

Renaissance in de Nederlanden (2)

14 Dienende kunst in de 17de en de 18de eeuw (6)

Programmakuunst : de barok (2)

Rococo : kunst in dienst van adel en rijke burgerij (2)

De opera: een nieuwe kunstvorm en de maatschappelijke impact ervan (2)

15 De 19de eeuw (8)

Romantiek, realisme (2)

Vernieuwing in de schilderkunst: impressionisme, ... (2)

Neo- stijlen (1)

Fotografie en kunst (2)

Muziek en literatuur (1)

16 De 20ste-21ste eeuw (8)

Defiguratie (1)

Art nouveau/ Art Moderne (1)

Totalitaire esthetica' s: Socialistisch realisme (URSS) en Nazi – kunst (inclusief Entartete Kunst) (1)

Traditie en experiment in de kunst: explosie van stromingen en richtingen (2)

Kunst verkent zijn grenzen: nieuwe vormen/ nieuwe materialen (1)

Kunstfotografie en nieuwe technieken (2)**10 Niet-Europese kunst (8)***Criteria*

- 1 *De leraar kiest vrij de ruimte, de tijd en de kunstuitingen die hij wenst te behandelen.*
- 2 *De stof wordt behandeld in relatie met de kuns uit onze beschaving.*
- 3 *De stof wordt gerelateerd aan lokale maatschappijelementen die ermee verband houden.*
- 4 *De lessen over niet-Europese kunst worden gespreid over twee leerjaren.*

Ten minste drie leerplanitems moeten worden uitgewerkt met gebruik van ICT (in jaarplanning vermelden!).

DEEL 2: SPREEKOPDRACHTEN VOOR LEERLINGEN (14)*Criteria*

- 1 *De opdrachten worden geselecteerd en toegewezen in samenwerking met de leerlingen.*
- 2 *De opdrachten kunnen individueel of in teamverband worden uitgevoerd.*
- 3 *De opdrachten worden uitgewerkt op basis van een leidraad die door de leraar wordt ter beschikking gesteld (vormvereisten, media, duur, handout,...).*
- 4 *De presentaties worden door leraar én leerlingen geëvalueerd.*
- 5 *De presentaties kunnen geïntegreerd worden in de lessen of een reeks aparte lessen vormen, gespreid over de leerjaren.*
- 6 *Spreiding van de spreekopdrachten over twee leerjaren.*

DEEL 3: DIDACTISCHE UITSTAP (6)*Criteria*

- 1 *De uitstappen worden geselecteerd in samenwerking met de leerlingen.*
- 2 *Vorbereiding van de uitstap in de klas, met schriftelijke weerslag in de leerlingencursus.*
- 3 *De uitstap wordt in de mate van het mogelijke door leerlingen mee voorbereid en uitgevoerd.*
- 4 *Nabespreking en integratie van het geleerde in klas, met schriftelijke weerslag in de leerlingencursus.*
- 5 *Een uitstap per leerjaar.*

LEERPLANDOELSTELLINGEN/ LEERDOELEN

Decr.nr.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen	LEERINHOUDEN
1	1. kennen in het kader van de grote periodes van de westerse geschiedenis de behandelde fases uit de kunstgeschiedenis en de niet Europese kunst,	leerinhouden 1-10 voorbeeld: Oudheid: Romeinse portretkunst
2	2. hebben inzicht in de relatie van kunststromingen en historisch – maatschappelijke context,	alle leerinhouden 1-10 voorbeelden: leerinhoud 1: relatie tussen levenswijze en ‘kunstuitingen’ leerinhoud 2: relatie tussen opvattingen over leven en dood in het oude Egypte en Egyptische kunst
3	3. hebben inzicht in de rol en betekenis van kunst in samenlevingen,	voorbeelden: leerinhoud 1: kunst en religie/magie? leerinhoud 9: geëngageerde kunst; politiek en kunst
4	4. kennen uit verleden en heden kunstenaars, kunstwerken en kunststromingen uit diverse kunstdomeinen,	voorbeelden: verleden: Karolingische Renaissance: edelsmeedkunst heden: Hopper,
5	5. kennen de gehanteerde kunsthistorische en kunstesthetische termen uit diverse kunstdomeinen,	alle leerinhouden voorbeeld: leerinhoud 5: gotiek: steunberen, ogief, tympaan
6	6. kunnen kunstrichtingen, kunstontwikkelingen, kunstwerken situeren in tijd en ruimte,	alle leerinhouden 1-10 voorbeeld: leerinhoud 4: Romeinse portretkunst: Rome en de Romeinse provincies van het imperium
7	7. kunnen een analyse maken van inhoudelijke en esthetische elementen van kunstwerken,	alle leerinhouden 1-10 voorbeeld: Velasquez - Overgave van Breda *beschrijving van de voorstelling(centraal, links, rechts) *compositielijnen, kleurgebruik, stofweergave,
8	8. kunnen een persoonlijke evaluatie formuleren over kunstwerken,	alle leerinhouden 1-10 voorbeeld: Münch – De schreeuw inhoudelijke analyse persoonlijk oordeel: vormgeving en esthetische appreciatie

Decr.nr.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen	LEERINHouden
9	9. kunnen rapporteren over kunstenaars, aspecten van kunstwerken, kunststromingen schriftelijk of mondeling, met gebruik van audiovisuele media (dia/transparant/video/DVD/Cd-rom/PP-presentatie,...),	alle leerinhouden 1-10 voorbeeld: schriftelijke taak (individueel of in groep)
10	10. kunnen kunstmusea gebruiken als bron van informatie en/ of bron van esthetisch beleven,	voorbeelden: didactische uitstap individuele opdracht of groepsopdracht spreekbeurt over museum (museum op interactieve CD-rom)
11	11. tonen belangstelling voor kunstuitingen in heden en verleden,	voorbeeld: didactische uitstap (te plannen via lestijdenkrediet)
12	12. zijn bereid vooroordelen en stereotypen i.v.m. kunstenaars en kunstuitingen ter discussie te stellen,	alle leerinhouden 1-10 voorbeeld: stereotype oordelen over het werk van Malevitch voordeel t.a.v. 'oude kunst'
13	13. tonen belangstelling voor actuele kunstmanifestaties,	alle leerinhouden 1-10 voorbeeld: spontaan bezoeken van kunsttentoonstellingen
14	14. brengen waardering op voor de bescherming en de conservatie van kunstpatrimonium in eigen land en wereldwijd.	alle leerinhouden 1-10 voorbeeld: deelnemen aan 'Open monumentendag'

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN TIMING

ORGANISATORISCHE UITGANGSPUNTEN

HET BELANG VAN TEAMWORK

Vormend kunstgeschiedenisonderwijs kan slechts het resultaat zijn van doelgericht teamwork. De leraar kunstgeschiedenis is lid van meerdere teams in de school die, elk met een specifieke taak, gestalte geven aan de realisering van het schoolwerkplan:

1 het schoolteam: de leraar kunstgeschiedenis maakt deel uit van het schoolteam. Hij vertolkt er samen met zijn collega's het vakgebied kunstgeschiedenis.

2 de klassenraadteams: de leraar kunstgeschiedenis is lid van de klassenraden van de klassen waarin hij fungeert. Hij brengt er verslag uit over de studievorderingen, vaardigheden en attitudes van de leerlingen (begeleidingsklassenraden) en neemt er deel aan de besluitvorming tot sanctionering van de studies (eindbeslissingsklassenraden).

3 de vakgroep: de leraren kunstgeschiedenis maken deel uit van een vakgroep. In die vakgroep wordt, na studie van alle standpunten een gemeenschappelijke visie ontwikkeld op de aanpak en het onderwijs van het vak kunstgeschiedenis. De leden van de vakgroep dienen zich te houden aan de afspraken die in de vakgroep werden gemaakt.

DE VAKGROEP KUNSTGESCHIEDENIS

De vakgroep kunstgeschiedenis is van fundamenteel belang voor het realiseren van een vormend en doelgericht kunstgeschiedenisonderwijs. Ze vergadert geregeld over een concrete agenda en notuleert de gemaakte afspraken. Het instellingshoofd wordt in kennis gesteld van de afspraken.

Bij wijze van voorbeeld en dus niet limitatief kan de vakgroep zich beraden over:

a) verticale en horizontale vakcoördinatie:

- verticaal: 1de-2de graad

- horizontaal: interdisciplinaire coördinatie o.a. inzake leerstofinhouden (aanvullingen, overlappingen,...), projectonderwijs, didactische uitstappen, schoolwerkplanimplementatie

b) algemene methodologie voor het kunstgeschiedenisonderwijs

c) didactische coördinatie

d) evaluatieaanpak

e) schoolleerplan kunstgeschiedenis: specifieke accenten voor het kunstgeschiedenisonderwijs op school

f) didactische uitstappen voor het vak kunstgeschiedenis

g) het aanleggen op school van een historische documentatiebank

GEBRUIK VAN LEERLINGENCURSUS/HANDBOEK

Leerlingencursus

De kunstgeschiedenislessen resulteren in het aanleggen van een leerlingencursus die de studiestof bevat.

De leerlingencursus kan de vorm aannemen van een schrift of een documap of een combinatie van beide.

De methode die gebruikt wordt om kunstgeschiedenis te onderwijzen dient erop gericht te zijn de beperkte lestijd optimaal te gebruiken om taxonomisch hoogwaardige doelen na te streven. Om dat te kunnen, **dient het schrijfwerk van leerlingen beperkt te worden.**

Het opbouwen van de leerlingencursus geschiedt steeds onder leiding en toezicht van de leraar kunstgeschiedenis:

- a) onder zijn leiding wordt per leseenheid de cursus aangelegd (notities, documentatie,...),
- b) geregeld (minimum eenmaal per trimester) wordt de leerlingencursus door de leraar grondig gecontroleerd op formele zorg, volledigheid en taalfouten. Het is wenselijk aan die controle een evaluatie te koppelen.

In de opbouw van de studie cursus dient een duidelijk structureel onderscheid gemaakt te worden tussen de leerstof en het documentatiemateriaal dat de leerstof onderbouwt of aanvult.

Leerboek

Het juist gebruik van een passend leerboek kunstgeschiedenis verrijkt fundamenteel het onderwijs:

- a) het leerboek, gebruikt als leermiddel (exposé, bronnenmateriaal), ondersteunt de lesopbouw van **de leraar**;
- b) het leerboek spoort **de leerlingen** aan om actief aan de les te participeren; het leerboek fungeert voor hen niet alleen als kunsthistorische vraagbaak, maar kan door hen ook worden gebruikt als een betrouwbare leidraad bij het instuderen van de studiestof.
- c) het leerboek kunstgeschiedenis, onderdeel van het leerboekenpakket van de leerling, verhoogt het aanzien van de **kunstgeschiedenis als schoolvak.**

Leraren die zelf een cursus ontwikkelen, hetzij als afzonderlijk studiemateriaal, hetzij als onderdeel van de leerlingencursus, verplichten zichzelf, in het belang van hun leerlingen en hun instelling, tot de hoogste wetenschappelijke en formele standaarden.

AAN TE BEVELEN TIJDGEBRUIK

De tussen haakjes aangeduide lestijden na ieder thema en item zijn minima. Er kan, wanneer dit pedagogisch-didactisch verantwoord is, van worden afgeweken.

Er wordt vanuit gegaan dat er minimum 25 effectieve lesweken zijn. De jaarleerstof moet onderwezen worden op minimaal 40 lestijden.

De 20 % resterende lestijden (berekend op 25 effectieve lesweken) mogen **vrij worden gebruikt** (b.v. voor de realisering van doelstellingen uit het schoolwerkplan, voor eigen leerstof of voor uitdieping van leerplanitems. Het jaarplan moet op duidelijke wijze aangegeven op welke wijze het **lestijdenkrediet** (in casu 10 lessen of meer).

JAARTIMING-JAARPLANNING

De opdracht van de leraar kunstgeschiedenis bestaat erin het leerplan (in zijn diverse geledingen) uit te voeren. Dat vergt minimaal volgende stappen:

a) *leerplanstudie*: een grondige analyse van het leerplan **los van elk leerboek en de oplossingen die het aanreikt**:

- de studie van doelstellingen,
- de studie van stofomschrijving.

b) *het opstellen van een jaarvorderingsplan*: het jaarplan is een hulpmiddel om de leerstof op een verantwoorde pedagogisch-didactische wijze te verdelen over het aantal beschikbare lestijden. Het vorderingsplan is een controlemiddel dat toelaat om na te gaan of het aantal geplande lessen effectief werd uitgevoerd.

Die taak vertrekt van volgende planningsgegevens:

- * minimum 25 lestijden (één lestijd/week) ;
- * dosering van het aantal lestijden per leerplanitem;
- * alle voorzienbare schoolevenementen die een invloed hebben op de jaarkalender van het vak kunstgeschiedenis: herhalingstoetsen, examens, didactische uitstappen,...

Het jaarplan is een **persoonlijk** werkdocument, dat op gezette tijden dient bijgewerkt en aangepast te worden aan de reële jaartoestand voor het vak. Geactualiseerde kopieën worden ook op het schoolsecretariaat bewaard.

De jaarplanning voor het vak kunstgeschiedenis kan ook in een bijzondere rubriek de effectief behandelde leerstof vermelden. De jaarplanning wordt als volgt opgemaakt:

JAAR(VORDERINGS)PLAN - MODEL EN TOELICHTING

1ste kolom - PERIODE

De periode van het schooljaar waarin de leerstofonderdelen zullen behandeld worden. De aanduidingen van data en perioden inzake rapporten, proeven, verloven en vakantieperioden kunnen het overzicht helpen bepalen. Door gebruik te maken van verschillende kleuren kan het totaaloverzicht nog worden verduidelijkt.

2de kolom - VERWIJZING

Verwijzing naar de punten in het leerplan.

3de kolom - LEERINHOUDEN VOLGENS LEERPLAN EN ONDERWERPEN

In het jaarplan worden geen leerplandoelstellingen opgenomen.

4de kolom - VORDERING

De reëel behandelde leerstof (vordering) wordt aangeduid ter hoogte van hetzelfde punt in de vorige drie kolommen door een X-teken en men vermeldt de datum waarop het bedoelde leerplanonderdeel werd afgewerkt.

5de kolom - OPMERKINGEN - AANPASSINGEN

Aanpassingen die men in de toekomst aan de periode en/of planning wil aanbrengen, kunnen hier op gelijk welk ogenblik worden opgetekend. Opmerkingen in verband met vervangingen, afwezigheden, vakoverschrijdende verwijzingen, klagemiddelen enz... kunnen belangrijke inlichtingen bevatten.

Het gebruik van onderhavig jaarvorderingsplan is niet verplicht. Het is de voorstelling van een modeldocument dat een duidelijk beeld wil geven van de te behandelen en behandelde leerstof op jaarbasis. De school is uiteraard vrij om een eigen model van jaarvorderingsplan te gebruiken.

Nr.	Pedagogisch-didactische wenken	Timing
1	<p>De motivering van de leerlingen</p> <p>Het motiveren van leerlingen voor de stof die zal worden onderwezen en, eventueel, voor de gebruikte werkvormen, is een essentiële voorwaarde voor het welslagen van het onderwijs. Het is immers die motivering, die het moet mogelijk maken dat leerlingen zich bij de leerstof betrokken voelen. Het betrekken van de leerlingen bij de <i>onderwijsprocedures</i> (inspraak bij de keuze van studiethema's en de wijze van uitwerking, peer evaluation,..) draagt zeker bij tot het aanzwengelen van studiemotivatie.</p>	-
2	<p>Leerstofkeuze</p> <p>Het leerplan kunstgeschiedenis van de tweede graad is een halfopen leerplan. Per lesitem (en finaal per leseenheid), dient de leraar een stofkeuze te maken. Die keuze is van groot pedagogisch-didactisch belang en bepaalt in belangrijke mate de studieresultaten. De keuze moet rekening houden met:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 de algemene en specifieke leerdoelen van de graad; 2 het leerniveau en het studiepeil van de leerlingen; 3 het aanbieden van afgeronde stofgehelen; 4 het vermijden van encyclopedisme. <p>Het leerplan kunstgeschiedenis van de tweede graad van het TSO biedt in het kader van het lestijdenkrediet voldoende ruimte om de leerstof aan te passen aan leerlingengroep en om maximaal rekening te houden met hun creatieve mogelijkheden en behoeftes.</p>	-
3	<p>Toelichting bij de leerstof</p> <p>Het leerstofonderdeel 'Niet-Europese Kunst': wordt evenwichtig verdeeld over de twee leerjaren. De confrontatie van Europese kunst met kunstuitingen uit andere werelddelen zal verrijkend werken en de tegemoet komen aan de behoefte van leerlingen tot afwisseling en het verkennen van het onbekende.</p> <p>Didactische uitstap: ze zijn uitermate geschikt om verworven kennis toe te passen en om vaardigheden in te oefenen of aan te leren. Ze zijn een onderdeel van de jaarleerstof en worden daarom ook geëvalueerd. Leerlingen 'fotografie' bezoeken bij voorkeur tentoonstellingen van fotografen.</p> <p>Leerstofdifferentiatie: <u>de leerstof moet aangepast worden</u> aan de belangstelling van de leerlingen.</p>	-
4	<p>Lestijdenkrediet</p> <p>De leerstof van het eerste en het tweede leerjaar van de tweede graad moet minimaal worden onderwezen in 40 lestijden. De leraar beschikt dus over een lestijdenkrediet van 10 lestijden per leerjaar, als het aantal effectieve lesweken op 25 (=25/jaar) wordt begroot.. Over het lestijdenkrediet mag vrij worden beschikt:</p> <ul style="list-style-type: none"> -meer lestijden voor bepaalde lesitems van de leerstof -herhalingslestijden, 	-

Nr.	Pedagogisch-didactische wenken	Timing
	-een extra didactische uitstap, -nieuwe leerstof. De besteding van die extra -lestijden moet duidelijk blijken uit de jaarplanning.	
5	Leermiddelen Onderwijs van kunstgeschiedenis steunt op het gebruik van leermiddelen. Volgende leermiddelen worden in de lessen kunstgeschiedenis van het secundair onderwijs gebruikt: 1 beeldbronnen: diapositieven, transparanten, foto's, reproducties van kunstwerken 2 audiovisuele bronnen: videofilm, (DVD in het PC-lokaal) 3 geluidsbronnen: radio, klankband, CD-rom,... 4 facultatief: artefacten en kunsthistorische voorwerpen 5 tekstbronnen: over kunst, kunstenaars, kunststromingen,... 6 gekwantificeerde bronnen: statistiek, grafiek,... De leraar kunstgeschiedenis draagt er zorg voor in de jaarlessen van de tweede graad van het secundair onderwijs zoveel mogelijk van de bovenvermelde bronnen gebruik te maken. Het gebruik dient evenwel evenwichtig gedoseerd te zijn en aangepast aan de kunsthistorische stof die men bestudeert. Het gedoseerd gebruik ervan moet blijken uit lesvoorbereiding en jaarplanning.	-
6	ICT In de lessen kunstgeschiedenis moet ICT worden gebruikt. Het gebruik ervan en de nagestreefde doelen moeten blijken uit de lesdocumenten (jaarplanning / lesvoorbereiding). Het gebruik van ICT -moet het kunstgeschiedenisonderwijs ondersteunen, -moet een duidelijke meerwaarde betekenen in vergelijking met het gebruik van andere informatiebronnen, --moet didactisch functioneel zijn (alleen waar nodig en nuttig).	-
7	Vakoverschrijdend leren Vakoverschrijdend leren is een belangrijk correctief op het klassikaal onderwijs. Multidisciplinaire aanpak van een studiethema in samenwerking met andere vakcollega' s kan verrijkend werken en biedt tal van mogelijkheden om waardevolle leerdoelen na te streven die in het klassikaal onderwijs minder aan bod kunnen komen (o.a. sociale vaardigheden).	-
8	Het welbevinden van de leerlingen Vakleraren zijn ook opvoeders. Dat impliceert dat zij oog moeten hebben voor het psychisch en fysiek welzijn van leerlingen op school. <i>Kunsthistorische vaktaal en Nederlands als instructietaal</i> De leraar kunstgeschiedenis doet er goed aan zich steeds rekenschap te geven van het feit dat leerlingen het Nederlands niet perfect beheersen. Algemeen vocabularium, vakvocabularium, instructievocabularium, zinsbouw en taalabstractieniveau kunnen	-

Nr.	Pedagogisch-didactische wenken	Timing
	<p>soms leermoeilijkheden veroorzaken.</p> <p>Het is derhalve belangrijk dat leraren kunstgeschiedenis (die in belangrijke mate een beroep doen op mondelinge en schriftelijke taalbeheersing) zich vergewissen van het taalbeheersingsniveau van klassen en van individuele leerlingen.</p> <p><u>De leraar kunstgeschiedenis bewaakt het Nederlands (vakvocabularium én instructiestaal) dat hij in de lessen gebruikt.</u></p> <p><i>Leerlingen en gezondheidsproblemen</i></p> <p>Gezondheidsproblemen (dyslexie, spraakproblemen, oogafwijkingen,..) kunnen een negatief effect hebben op de studieprestaties van leerlingen.</p> <p><u>Vakleren zullen zich derhalve op klassenraden laten voorlichten over specifieke gezondheidsproblemen van leerlingen.</u></p> <p><i>Leerlingen en veiligheid op school</i></p> <p>Inzake de veiligheid van de leerlingen is een bijzondere wetgeving van kracht. Meer bepaald bevat deze wetgeving technische voorschriften die in acht moeten worden genomen m.b.t. de uitrusting en inrichting van lokalen, veiligheidsvoorschriften i.v.m. aankoop en gebruik van toestellen, leermiddelen en allerhande onderwijsmateriaal (o.a. duidelijke Nederlandstalige handleidingen, technische voorschriften...).</p> <p><u>Wanneer vakleren in dit verband gebreken vaststellen, dienen ze die onverwijld aan de directie mede te delen.</u></p>	
9	<p>Onderwijsstijl en klasatmosfeer</p> <p>De onderwijsstijl van een lesgever hangt nauw samen met zijn persoonlijkheid. Belangrijk is dat het optreden van de leraar een spontane en natuurlijke vorm van ontzag en gezag doet groeien. Dat is een proces van enige duur dat zeker kan worden op gang gebracht en bevorderd door:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 open te staan voor de noden en de (studie)problemen van leerlingen, 2 de bereidheid leerlingen te consulteren voor aspecten van de onderwijs - en lesorganisatie voor het vak kunstgeschiedenis, 3 een rechtlijnige en correcte omgang met alle leerlingen, 4 blijk te geven van een deskundige inzet ten behoeve van de leerlingen, het leervak en de school, 5 op een bezielende wijze kunstgeschiedenis te onderwijzen. 	-
10	<p>Positieve uitstraling van de leraar kunstgeschiedenis</p> <p>De leraar kunstgeschiedenis heeft een belangrijke pedagogische opdracht in het secundair onderwijs: samen met de vakteamleden van zijn school, vorm en inhoud geven aan het kunstgeschiedenisonderwijs. De deskundigheid en de inzet waarmee het vakteam dit doet, is van ongemeen groot belang voor de kunstgeschiedenis als schoolvak en als wetenschap. Een wetenschappelijk verantwoord, boeiend en bezielend kunstgeschiedenisonderwijs voedt de jongeren op tot een positieve attitude t.a.v. de kunstgeschiedenis en versterkt op termijn het maatschappelijk aanzien van het schoolvak kunstgeschiedenis.</p>	-

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN

Het succesvol onderwijzen van een leervak steunt op twee fundamenten: deskundige en gemotiveerde leraren enerzijds en het ter beschikking hebben van een minimum aan leermiddelen anderzijds.

MINIMALE UITRUSTING

Voor het onderwijs van het leervak kunstgeschiedenis wordt dit minimum als volgt vastgesteld.

Leslokaal

Het vak kunstgeschiedenis wordt onderwezen in een *vast lokaal*, d.i. een lokaal dat blijvend voor het onderwijs van kunstgeschiedenis wordt gebruikt. In geval van gebrek aan voldoende lokalen kan het vaklokaal kunstgeschiedenis worden gedeeld met een ander vak (b.v. geschiedenis of een taalvak).

a) het leslokaal kunstgeschiedenis dient een 'kunsthistorisch karakter' te hebben en kan daartoe aangekleed worden met reproducties van kunstwerken of zelfs kunstwerken gemaakt door de leerlingen van de school. De creativiteit van de vakgroep kunstgeschiedenis staat borg voor een passende oplossing.

b) het leslokaal kunstgeschiedenis:

- biedt mogelijkheid tot projectie (verduisterbaar, projectiescherm);
- beschikt over een overheadprojector;
- beschikt over audiovisuele apparatuur (radio, taperecorder, videorecorder)
- beschikt over degelijk, d.i. een goed beschrijfbaar en afleesbaar schoolbord (bij voorkeur een vleugelbord in de hoogte verstelbaar);
- beschikt over voldoende opbergmeubelen voor leer materiaal (kunstreproducties, kunstboeken);
- beschikt over een wandkaartenhouder;
- beschikt over een prikbord.

Leermiddelen

Om de leerplannen kunstgeschiedenis naar behoren uit te voeren beschikt de leraren kunstgeschiedenis minimaal over volgende leermiddelen:

- a) een tijdsbalk (grote periodes in de Europee kunstgeschiedenis);
- b) een collectie kunstreproducties (diapositieven, transparanten, CD - rom, ...) die aansluiten bij de jaarleerstof.
- c) kunsthistorische videofilms
- d) een stel historische atlassen **naar rato van één per leerling**;
- e) kaarten (transparant en/of wandkaart) aansluitend bij de jaarleerstof.

De leraar kunstgeschiedenis dient in de school te beschikken over een goed uitgerust PC -lokaal, (minimaal 12-15 computers, CD - rom toepassing, internet aansluiting, PC - projector,).

AANVULLENDE UITRUSTING

Een goed voorziene kunsthistorische bibliotheek in het vaklokaal verrijkt het onderwijs en is een stevige steun om de doelstellingen van het kunstgeschiedenisonderwijs in de secundaire school te helpen realiseren.

Het verdient aanbeveling het vaklokaal kunstgeschiedenis bijkomend uit te rusten met een PC - uitrusting in het vaklokaal (PC+ PC projector). Dit schept mogelijkheden om ICT in de lessen op duurzame wijze te integreren en het vak kunstgeschiedenis concreet en op hoog pedagogisch niveau te onderwijzen.

EVALUATIE

EVALUATIE

Doel

De evaluatie vormt het sluitstuk van het onderwijsproces. De evaluatie verschaft informatie over:

- a) de leervorderingen van de leerlingen;
- b) de efficiëntie en het resultaat van het onderwijsleerproces zoals het werd georganiseerd door de leraar kunstgeschiedenis.

Organisatie van de evaluatie

De leraar dient derhalve grote zorg te besteden aan de voorbereiding en de organisatie van de evaluatie. Het verdient aanbeveling deze materie te bespreken in de vakgroep kunstgeschiedenis, teneinde de evaluatie voor de leerlingen in alle leerjaren op samenhangende wijze te laten verlopen. De vakgroep kan zich beraden over o.a. volgende elementen.

Ontwikkeling van een visie op de organisatie van de vakevaluatie

- a) Evaluatieaanpak: de vakevaluatie beoogt het beoordelen van de leervorderingen van alle leerlingen; dat vergt een aanpak die steeds in functie van het concrete leerlingenpubliek en de concrete leraarsopdracht dient te worden ingeschat. De aanpak kan derhalve verschillen voor een voltijdse leraar die b.v. meer dan tweehonderd leerlingen dient te volgen en een deeltijdse leraar die slechts aan enkele tientallen leerlingen onderwijs verstrekt.
- b) De bezinning over een evaluatie – aanpak impliceert het nemen van een beslissing over:
 - * het evaluatie-instrumentarium: de evaluatiemiddelen die voor het meten van de leervorderingen worden ingezet: mondelinge toetsen, herhalingstoetsen, formele evaluaties, permanente observatie van leerlingen, vakopdrachten (huistaken, klastaken,...);
 - * de organisatie van de evaluatie: frequentie, planning herhalingsbeurten, evaluatie - afspraken met de leerlingen, ...

De evaluatie van het leervak kunstgeschiedenis

Dagelijks werk

Volgende algemene principes worden toegepast in de lessen kunstgeschiedenis:

- het dagelijks werk wordt zowel cijfermatig als verbaal geëvalueerd;
- leerlingen worden zowel mondeling als schriftelijk geëvalueerd;
- het rapportcijfer voor dagelijks werk is gebaseerd op minimum drie cijfermatige evaluatiegegevens.
- studiejver en klassikale inzet kunnen, binnen bepaalde grenzen, de rapportevaluatie positief of negatief beïnvloeden.

Examens

- * Een examen duurt in de regel **maximaal twee lestijden**. Langere examenduur kan op grond van een pedagogische en/of docimologische motivering worden voorgesteld aan het instellingshoofd. Hij beslist, desgewenst na het inwinnen van advies bij de Pedagogische Begeleidingsdienst.
- * **Voor de aanvang van de examens en overeenkomstig de dienstregeling van de school worden onder gesloten omslag aan de directie de modeloplossingen overhandigd samen met een gedetailleerde puntenverdeling (dit is een verantwoord cijfer per gewenst element van het antwoord), en de leerplandoelen die worden geëvalueerd.**

Het gebruik van de resultaten van de evaluatie in het onderwijsproces

Het evalueren van leerlingen krijgt zijn volle waarde wanneer de resultaten ervan in het onderwijsproces van de leraar worden verdisconteerd. Dat kan o.m. gebeuren op de volgende wijze:

T.a.v. leerlingen

- * **controle in hoeverre de leerlingen de leerplandoelen hebben bereikt of /nagestreefd;**
- * het bijwerken van leertekorten voor leerlingen die ervoor in aanmerking komen (leerlingen die een minimum aan studie-inzet en aanleg laten blijken);
- * het verbeteren en begeleiden van de studiemethode;
- * het begeleiden van leerlingen in de begeleidingsklassenraden.

T.a.v. de ouders

- * informeren van de ouders over de studievorderingen (via agenda, dienstbrief,...);
- * basisinformatie voor het voorbereiden van oudercontacten.

T.a.v. de leraar

De leraar kan door de studie van de evaluatieresultaten zijn onderwijsproces analyseren en de verdiensten en tekortkomingen ervan detecteren. **Bovendien zullen de evaluatieresultaten moeten aantonen of de leerplandoelen op voldoende wijze werden bereikt of nagestreefd.** Die analyse omvat o.m.:

- * het aantal geslaagden/mislukten per vraag/per klas;
- * het maken van klasgemiddelden;
- * het maken van vraaggemiddelden;
- * het toetsen van de waarde van evaluatie-instrumenten.

De bevindingen van de analyse kunnen nuttig zijn om het onderwijsproces en de evaluatie die erbij aansluit aan te passen..

BIBLIOGRAFIE

Algemene bibliografie

- Algemene Geschiedenis der Nederlanden, 15 dln. Fibula Van Dishoeck, 1981-1982.
- Encyclopedie van de wereldgeschiedenis, 6 dln. Sesam, 1992.
- Kroniek van de 20 ste eeuw, Amsterdam - Brussel, Standaarduitgeverij, 1985.
- Standaard Wereldgeschiedenis van de 20ste eeuw: 1900-1965, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 1980.
- A. BAART, J. LOUAGE, (red.) Culturele geschiedenis van Vlaanderen, (10 dln.) Deurne, Baart, 1983.
- P. JANSEN, H. DE SCHEPPER e.a., De gouden Delta, 20ste eeuw, Beschaving tussen Seine en Rijn, Antwerpen, Mercator fonds, 1996.
- Op internet 700 diareksen en video's, - WWW. NGONET. BE. - van COCOS, documentatiecentra Derde Wereld, NGO's.

Audiovisueel materiaal

De beschikbaarheid van de video's die hieronder worden vermeld kan moeilijkheden opleveren. Ze kunnen wellicht wel worden ontleend in grotere openbare bibliotheken.

Documentaires op video

Prehistorie/Oudheid

Verleden/ Prehistorie/ Kelten.	BRT.
Romeinen in Numidia/ Marokko/ Limes.	BRT.

Middeleeuwen

De fascinerende Middeleeuwen.	Teleac.
In het spoor van de kruisvaarders.	Teleac.

Moderne tijden

500 jaar Latijns-Amerika.	BRT.
Mexico	BRT.

Hedendaagse tijd

People's Century.	BBC.
150 jaar leven der Belgen. 12 dln.	BRT.
De Nieuwe Orde.	NOT. (nu TELEAC)

cd-romsAlgemeen

Clothes we wore.	Windows.
Paris, history & splendour.	Hybride.
De grote musea van Europa. Vol. 1 en 2.	Windows.
Encyclopédie de la musique.	Windows.
Le Grand Louvre.	Windows.
Louvre, the palace and its paintings.	Hybride.
Microsoft Art Gallery.	Windows/mac.
Musée d'Orsay.	Windows.
The Vatican paintings gallery.	Windows/ mac.
Trésors de la Russie.	Windows.
Uffizi.	Windows.
Uffizi museum.	Windows. History Through
Art. 800 b.C. - A.D. 1550.	ZCI.
History Through Art. A.D. 1545 - 1900.	ZCI.
Great Artists - in association with the National Gallery.	ATT.

Prehistorie en Oudheid

Homo Sapiens.	Windows.
Musée de l'Homme.	Hybride.
Introduction to archaeology.	Hybride.
Ancient Civilisations of the Mediterranean.	Windows/Mac.
Exploring Ancient Cities.	Hybride.
Exploring Ancient Architecture.	Windows.

Middeleeuwen

MindQuest: Medieval France.	BLUm.
-----------------------------	-------

Moderne Tijden

Renaissance of Florence.	Windows.
Eeuw van Van Eyck.	Hybride.
Eeuw van Brueghel.	Hybride.
Eeuw van Rembrandt.	Hybride.
Eeuw van Rubens.	Hybride.
Eeuw van Vermeer.	Hybride.
Leonardo da Vinci: the paintings.	Windows.
Leonardo the Inventor.	INTp.
Michelangelo.	Windows.
Michelangelo sculptures et peintures.	Hybrides.
The Sixtine chapel.	Windows.

Hedendaagse Tijd

Inside the White House.	Windows.
Paul Cézanne.	Hybride.
Paul Cézanne, Portrait of my world.	Windows.
Rodin.	Windows.
Van Gogh: Starry Night.	Hybride.
Van Gogh: Life and Works.	Windows.
An interactive adventure in Art. Matisse, Aragon, Prokofiev.	TUR.
Exploring Modern Art.	ATT.
Une promenade dans l'Art du XXème siècle.	HACH.
Mondrian.	ILP.
The Impressionist Revolution. - Monet, Verlaine, Debussy.	TUR.

Internet

700 diareeksen en video's: WWW.NGONET.BE. van COCOS, documentatiecentrum Derde Wereld NGO'S.

Lijst van de bruikbare cd-iAlgemeen

Standaard Interactieve Encyclopedie.	Philips.
Compton's Interactive Encyclopedia.	Philips.
De kunstschaten van Rusland, St. Petersburg en de collectie van de Hermitage.	Philips.

Prehistorie en Oudheid

Pompeï.	Philips.
---------	----------

Middeleeuwen

L'Architecture cistercienne.	Philips.
------------------------------	----------

Moderne Tijden

Rembrandt.	Philips.
------------	----------

The Renaissance Gallery.	Philips.
--------------------------	----------

De Renaissance van Florence.	Philips.
------------------------------	----------

De Hollandse meesters.	Philips.
------------------------	----------

Hedendaagse Tijd

Oogst van de zon. Leven en kunst van Vincent Van Gogh.	Philips.
--	----------

Prelude. Voorlopers van de moderne kunst en muziek.	Philips.
---	----------

De Franse impressionisten.	Philips.
----------------------------	----------

The world of impressionism.	Philips.
-----------------------------	----------

Paris de la belle époque.	Philips.
---------------------------	----------

Per periodePrehistorie

- G. BIBBY,, Opgegraven verleden, de archeologische ontdekkingen in prehistorisch Europa, Amsterdam, 1979.
- J.H.F. BLOEMERS, T. VAN DORP, Pre-en protohistorie van de Lage landen, Hilversum, 1991.
- R.E. LEAKEY, Op het spoor van de mens, Utrecht/Antwerpen, 1981.

Oudheid

Nabije en Midden-Oosten

- B. BEGELSBACHER, B., Kunst en beschaving, Egypte, Brussel, 1987.
- P. CLAYTON, P., Kroniek van de farao's, Een compleet overzicht van de heersers en dynastieën van het Oude Egypte, Becht, 1995.
- EGGBRECHT, A., Het Oude Egypte, 3000 jaar geschiedenis en cultuur van het rijk der farao's, Houtem, 1986.
- Time -Life (ed) De vroegste beschavingen, dl. 1, Doorbraak in Sumerië. Heerschappij der farao's, Het Kretenzische Rijk, Ontwikkeling in Azië, Amsterdam, 1987.
- UNSTEAD, R.J., Egypte en Mesopotamië, Amsterdam, 1979.
- MONTET, P., Zo leefden de Egyptenaren in de Oudheid, Baarn, 1978.
- VERGOTE, J., De godsdienst van het Oude Egypte, Leuven, 1987.
- LAROCHE, L., Mesopotamië, Alphen a/d Rijn, 1981.

Griekse Wereld - Rome - Christendom - Byzantium

- L. De BLOIS, R.J. VAN DER SPEK, Een kennismaking met de Oude Wereld, Muidenberg, 1983.
- S. LAUFER, De klassieke geschiedenis in jaartallen, Nijmegen, Aula, 1969.
- M. VERCRUYSSSE, H. VERBRUGGEN, B. VERMEERSCH, De eeuw van Pericles. Brussel, 1986.
- **M. VONCKERS, H. HERMANN, De Romeinse en Perzische wereldrijken. Brussel 1987.**
- **S. VRONIS, Byzantium en Europa, Amsterdam, 1989.**

Middeleeuwen

- W. BLOCKMANS, (red.) Europa door de eeuwen heen: wetenschap, transport, oorlogen, sporten, spel, gezondheid en kunst, Utrecht, Kosmos, 1994.
- R. BAUER, De twaalfde eeuw, Een breuklijn in onze beschaving, Antwerpen, DNB, 1984.
- G. DUBY, De Kathedraalbouwers, Portret van de middeleeuwse maatschappij, 900-1420, Amsterdam - Brussel, Elsevier, 2de druk, 1989.
- U. ECO, Kunst en schoonheid in de Middeleeuwen, Baarn, Kluwer, 1989.
- L. GENICOT, Cultuurgeschiedenis der Middeleeuwen, Utrecht-Antwerpen, Spectrum, 1983.
- W. PREVENIER, W. BLOCKMANS, De Bourgondische Nederlanden, Antwerpen, Mercatorfonds, 1986.

Moderne tijden

- P. BURKE, De Italiaanse Renaissance, Amsterdam, Agon, 1988.
- F. DE NAVE en L. VOET, Museum Plantin-Moretus, Brussel, Gemeentekrediet, 1989.
- R. HUGHES, Amerika's visioenen, Het epos van de Amerikaanse kunst, Amsterdam, 1977.
- S. SHAMA, De ogen van Rembrandt, Antwerpen, 1999.
- C. WOLFF, T. KOOPMAN, De wereld van de Bach cantates, 3dln. 1995-98, Uniepers Abcoude.

Hedendaagse tijd

- J. COLLINS, WELCHMANN, J., CHANDLER, D. e.a., De schildertechnieken van deze eeuw, 30 beroemde kunstenaars in close up, Wageningen, 1985.
- E. LUCIE-SMITH, Kunstenaars van de 20ste eeuw, Oostkamp, 1999.
- Vincent van Gogh, Ludion, Gent - Amsterdam, 2002.

België

- A. CAHEN, e.a., Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Brussel, Gemeentekrediet, 1989. (*Overzicht van de mooiste stukken*).
- H. CLAUS, Beelden, Mercatorfonds, Antwerpen, 1988.
 - Kunst van Latem en de Leiestreek, Ludion, Gent 2001.
- Panamarenko, Ludion, Gent ,2001.
- R. WOUTERS, Pandora, Gent, 1994.